

NÅR 'WHAT WORKS' IKKE VIRKER

I takt med at uddannelsessystemet kommer ind i målingens tidsalder, *forsvinder debatten om, hvad god uddannelse er*. Det mener den førende uddannelsesteoretiker, professor GERT J. J. BIESTA, som har indledt **et opgør med tidens forkærlighed for at måle uddannelse**.

Af CAMILLA MEHLSSEN
Oversat af MARIE LAURITZEN

Hvad er uddannelse til for? Spørgsmålet lyder uendelig banalt. Alligevel bliver det stadig sværere at svare på. Det mener en af verdens førende uddannelsesteoretikere, professor Gert J. J. Biesta fra School of Education, University of Stirling. Hvis man ser ud over det internationale uddannelseslandskab, har der gennem flere år vokset neoliberale styringsformer frem, og den udvikling har forstærket fokus på evidensbaseret forskning, 'accountability' og 'what works'. Hvad er den bedst tilgængelige viden om for eksempel læsedidaktik? Hvad er effekten af en given uddannelse? Forskere og politikere efterlyser svaret på, hvad der virker, men i den globale jagt efter den evidensbaserede viden forsvinder debatten om, hvad god uddannelse er. Det er ifølge Gert J. J. Biesta et problem, for »måling af uddannelsesmæssige resultater kan aldrig erstatte spørgsmålet om uddannelsens formål.«

Gert J. J. Biesta lagde for nylig vejen forbi Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet. Her talte han om temaer fra sin bog *God uddannelse i målingens tidsalder*, som netop er udkommet i en dansk udgave. Asterisk mødte professoren for at høre, hvorfor han er så kritisk over for målingskulturen.

Hele interviewet kan ses på Asterisk TV: www.dpu.dk/tv.

Hvordan vil du beskrive hovedbudskabet i din bog?

»Hovedbudskabet er, at uddannelse er den type praksis, der altid bør spørge sig selv, hvad formålet er: Hvorfor gør vi det? Der er altid flere dimensioner til spørgsmålet om, hvad formålet med uddannelse er. Vi ud-

danner aldrig udelukkende for at videregive viden. Det er aldrig alene et spørgsmål om at inddrage de studerende i kulturen. Det er aldrig alene et spørgsmål om at gøre de studerende til selvstændige individer. Det er en kombination af disse dimensioner. Hvis du ikke har nogen en ide om, hvad formålet med uddannelse er, er du på sin vis ude af stand til at afgøre, hvorfor du gør de ting, du gør. Det er hovedbudskabet.«

Har vi i vores søgen efter evidensbaserede tilgange til uddannelse og 'hvad der virker' glemmt, hvad formålet med uddannelse er?

»Ja, det tror jeg. Hvis man tager hele denne 'hvad virker'-diskussion, så handler det meget om, 'hvad der virker', men det er sjældent, at jeg støder på spørgsmålet: Hvad virker til hvad?«

»Folk siger: 'Vi er nødt til at have forskning, så de studerende kan lære bedre'. Men læring er også et problematisk koncept, for læring kan gå i en hvilken som helst retning. Hvis man ikke spørger: 'hvorfor lære?', så går man ikke i dialog med spørgsmålet: 'Hvorfor gør vi det?'«

Hvis vi fokuserer for meget på 'hvad der virker', betyder det så, at det ikke vil komme til at virke?

»Det tror jeg. 'Hvad der virker' vil ikke komme til at virke, hvis vi på den ene side glemmer at spørge, hvorfor vi ønsker, at tingene skal fungere. Den anden risiko er, at hvis vi tror, at en bestemt form for forskning kan levere alle svarene, så glemmer vi samtidig, at lærerne skal have tingene til at fungere i meget konkrete situationer – i klasselokalerne, sammen med de børn, de har foran sig. Forskning kan bidrage med interessant indsigt i den situation, men den kan ikke erstatte vores dømmekraft. Og så har du de politiske tendenser, hvor folk siger: 'Forskning bør erstatte individuel dømmekraft. Så snart vi har dette håndgribelige videnskabelige bevis, kan lærerne holde op med at tænke selv. Så skal de bare implementere det.' Jeg ville synes, at det var mærkeligt, hvis lærerne holdt op med at tænke selv!«

Hvordan er lærere og undervisere påvirket af det voksende fokus på 'hvad der virker' i deres hverdag?

»Det er et godt spørgsmål, for der er nemlig en hel del debat inden for uddannelsespolitik. I USA har forbundsregeringen udtalt, at de kun vil finansiere en bestemt form for forskning – de store randomiserede, kontrollerede forsøg – med den begrundelse, at det er den eneste viden, vi har brug for, for at kunne undervise. Spørgsmålet er så, hvordan det giver sig udslag på skoler og i lærernes tilværelse. Lærerne kan blive konfronteret med spørgsmål som: 'Hvorfor har du ikke noget bevis for, at det, du gør, vil virke?' Svaret på dit spørgsmål afhænger af, hvad beslutningstagerne og politikerne gør med skolerne.«

I din bog beskriver du, at der de seneste år er kommet mere fokus på læring og mindre

på uddannelse. Kan du komme med et eksempel på den udvikling?

»Det er noget, jeg oplever meget. Når jeg ser på, hvordan folk på alle niveauer taler om uddannelse, inden for forskning, politik, praksis, er det tydeligt for mig, at ordet 'læring' anvendes oftere og oftere, samtidig med at et ord som 'uddannelse' er ved at forsvinde. Man oplever ofte, at lærere kaldes for 'læringsfacilitatorer', og skoler for 'læringsmiljøer'. Man oplever, at voksenuddannelse er blevet til 'lifelong learning'. Jeg stødte for nylig på et eksempel fra Sheffield i England, hvor to folkeskoler blev lagt sammen til én skole og derfor var nødt til at finde på et nyt navn til skolen. De gik et skridt længere. De udtalte: 'Vi har ikke længere lyst til at blive omtalt som en skole, for »skole« er sådan et dårligt navn.' Så nu kalder de sig for et 'læringssted'. Det er eksempler på dette 'læringsprog', der er på vej.«

ISTOCKPHOTO

ASTERISK TV

Asterisk har talt med professor Gert J. J. Biesta om, hvorfor han er kritisk over for tidens neoliberale tendenser i uddannelsessystemet.

Se interviewet på

www.dpu.dk/tv

»Problemet med ordet læring – i hvert fald i den engelske udgave, 'learning' – er, at det er et metodebegreb. Man kan tale om læring, men i sig selv siger det ikke noget om, hvad hensigten med og indholdet af læring er. Læring er også et forholdsvis individualistisk begreb. Hvis man begynder at bruge det sprog inden for uddannelse, så bliver det endnu sværere at stille uddannelsesspørgsmål som: Hvad er formålet med læring? Hvad er indholdet af læring? Og hvad betyder det at lære i forholdet til andre mennesker – at lære fra andre?«

Du har analyseret denne overgang fra uddannelse til læring. Hvad sker der i fremtiden? Kommer vi til at opleve mere interesse for læring, eller vil der ske et nyt skifte?

»Det ved jeg ikke. I øjeblikket oplever jeg, at læringsproget er meget fremtrædende inden for politik, forskning, i daglig diskurs. Jeg gør en lille indsats for at rejse nogle spørgsmål.«

»Det overrasker mig stadig, at folk inden for uddannelse bruger dette læringsprog så let og synes at have glemt spørgsmålet om, hvad hensigten med uddannelse er.«

Hvilken rolle spiller internationale undersøgelser som PISA og PIRLS i den måde, vi tænker og taler om uddannelse på?

»De taler delvis læringsproget. De fleste diskussioner foregår på engelsk. Det er også

et spørgsmål om, at det engelske sprog og vokabularium tager over. Men på andre sprog findes der også andre koncepter, som eksempelvis på tysk, hvor du har 'Bildung' og 'Erziehung', og hvor det er muligt at skelne.«

»Som jeg ser det, er det eneste problem med PISA, at undersøgelserne synes at bero på en forestilling om, hvad uddannelse bør opnå og producere, der er baseret på en art sund fornuft. Det er et problem med hensyn til globaliseringen af målinger inden for uddannelse. Hvis vi forsøger at sammenligne os selv med hele resten af verden, og vi gør det ved hjælp af et enkelt redskab, så begynder det at se ud, som om det er den eneste mulige definition på, hvad uddannelse gerne skulle opnå. Det bekymrer mig, for den definition, mener jeg, er frem for alt særegen. Den stammer fra en helt bestemt måde at betragte skolen på. Den er smal, fordi den foretrækker at betragte uddannelse på en bestemt måde.«

Hvordan kan vi slutte 'læringens æra' og nå til dannelsens og uddannelsens begyndelse? Hvordan kommer vi derhen?

»Ja, i min bog beskriver jeg, at den overgang er ideel. Vi kommer derhen ved at lade ordet 'læring' være et øjeblik og ved at forsøge at tale mere om uddannelse. Lad os i højere grad fokusere på formålene med disse aktiviteter. Og lad os så se på spørgsmålet om indhold – hvad lærer de studerende?«

»Vi skal også være mere opmærksomme på, at uddannelsesforløb er relationelle. I mit seneste arbejde så jeg på forestillingen om læreren, og hvad der er sket med forestillingen om læreren. Jeg tror også, at noget er gået tabt på det punkt, når vi siger, at læreren kun er der for at facilitere. Vi skal passe meget på med, hvad det vil sige.«

»Når jeg siger, at lærerne bør undervise, mener jeg, at lærerne bidrager med noget til uddannelsessituationen, som ikke allerede er der. Læreren eksisterer ikke kun i kraft af de studerende. Rigtige lærere giver én noget, man ikke havde på forhånd.« ■

GERT J. J. BIESTA

Professor ved School of Education, University of Stirling i Skotland og gæsteforsker ved Mälardalen University i Sverige. Han er chefredaktør for Studies in Philosophy and Education Society. Han er bl.a. forfatter til God uddannelse i målingens tidsalder, som for nylig udkom på dansk (Klim 2011).